

WcVA
CgGC

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru,
Un Rhodfa'r Gamlas, Heol Dumballs,
Caerdydd, CF10 5BF

Wales Council for Voluntary Action,
One Canal Parade, Dumballs Road,
Cardiff, CF10 5BF

Ffôn | Tel: 0300 111 0124

Ebost | Email: help@wcva.cymru

www.wcva.cymru

Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Llywodraeth Cymru
5^{ed} Llawr
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Terfynu'r cyllid newydd o dan Gynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi

Annwyl Weinidog,

Ysgrifennwn atoch i amlygu ein pryderon sylweddol ynghylch y penderfyniad unochrog i roi'r gorau i ddyfarnu cyllid newydd o dan Gynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi (LDTCS).

Er ein bod yn cydnabod y pwysau ariannol sylweddol sydd ar ysgwyddau Llywodraeth Cymru, gofynnwn i chi ailystyried y penderfyniad hwn yn sgil cyddestun unigryw'r LDTCS a'i effaith ar draws y llywodraeth. Mae'r Cynllun yn rhan annatod o Ddeddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017. Gwnaeth ei gynnwys yn y Ddeddf o'r cychwyn cyntaf chwarae rhan allweddol yn yr ymdrech i basio'r ddeddfwriaeth. Mae datgysylltu'r Cynllun o'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi yn gosod cysail pryderus ar gyfer ymrwymadau sydd wedi'u gwneud yn Neddfau eraill Senedd Cymru.

Mae'r LDTCS yn cael adenillion uchel, cyson o fuddsoddi, gyda £7.50 o elw ar bob £1 a gaiff ei wario. Mae hyn yn cynnwys creu diogelwch o ran swyddi a'i allu fel

Byddem wrth ein boddau o glywed gennych yn Gymraeg neu'n Saesneg. Ymatebwn bob amser yn eich dewis iaith a chewch yr un gwasanaeth gennym ni waeth a ydych yn cysylltu yn Gymraeg neu'n Saesneg.

We'd love to hear from you in Welsh or English. We'll always respond to you in your preferred language and you'll get the same service from us whether you contact us in Welsh or English.

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Wales Council for Voluntary Action

Ffôn | Tel: 0300 111 0124

Ebost | Email: help@wcva.cymru

www.wcva.cymru

adnodd gwerthfawr iawn i hybu cydraddoldeb a chynhwysiant mewn cymunedau lleol.

Diben y Cynllun yw digolledu cymunedau sy'n cael eu heffeithio'n niweidiol gan safleoedd tirlenwi cyfagos a chyfrannu at addewid Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael â'r argyfyngau o ran yr hinsawdd a natur. Mae'r model dosbarthu a gyd-gynhyrchwyd wedi grymuso cymunedau i wella eu hamgylchedd lleol a threchu heriau bioamrywiaeth lleol.

Trwy'r LDTCS, mae buddsoddiadau cymunedol bach yn cyflwyno buddion hirdymor arwyddocaol ar draws ymrwymadau allweddol y Rhaglen Lywodraethu. Mae'r blaenoriaethau hyn yn croesi portffolios ac yn cynnwys:

- Mynd i'r afael â'r argyfwng newid hinsawdd (38 o brosiectau)
- Mynd i'r afael â'r argyfyngau bioamrywiaeth a natur (77 o brosiectau)ⁱ
- Datblygu strategaeth fwyd ar gyfer Cymru (14 o brosiectau)ⁱⁱ
- Gwella mannau gwyrdd (86 o brosiectau)
- Cefnogi hybiau ailddefnyddio a thrwsio (21 o brosiectau)ⁱⁱⁱ
- Cefnogi partneriaethau cryf â mudiadau gwirfoddol (189 o brosiectau)
- Cynorthwyo cymunedau i greu coetiroedd newydd a chysylltu cynefinoedd (11 prosiect)
- Cefnogi cynlluniau menter gymdeithasol fel cynlluniau trwsio a chynnal a chadw beiciau (22 o brosiectau)
- Cefnogi presgripsiynu cymdeithasol er mwyn trechu ynysu (89 o brosiectau)

Uchelgais Llywodraeth Cymru yw cael Cymru fwy gwyrdd, teg a ffyniannus. Mae'r LDTCS yn adnodd allweddol i wireddu hyn, fel y'i cydnabuwyd gan Weinidogion lawer gwaith.^{iv}

Gwnaeth adolygiad annibynnol^v a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2022 argymhell parhau â'r Cynllun oherwydd ei 'rôl gref a chadarnhaol wrth rymuso cymunedau trwy wneud mudiadau cymunedol yn gymwys am gyllid, y cyfraniad at flaenoriaethau Llywodraeth Cymru mae wedi'i ddangos hyd yma, a'r gwerth am arian mae wedi'i ddangos.' Canfu dadansoddiad yr adolygiad o werth am arian bod buddion yr LDTCS yn drech na'r costau o bell ffordd.

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Wales Council for Voluntary Action

Ffôn | Tel: 0300 111 0124

Ebost | Email: help@wcva.cymru

www.wcva.cymru

O fewn y cyfnod adolygu, canfu'r gwerthuswyr y canlynol:

- cyfanswm y gwariant a ddyrannwyd i brosiectau oedd £4.64 miliwn, a chyfanswm y costau gweinyddol oedd £300,000 (£100,000 y flwyddyn)
- cafodd cyfanswm o £9.13 miliwn o gyllid cyfatebol ei sicrhau gan brosiectau a gyllidwyd gan yr LDTCS
- gwnaeth 107 o'r 112 o brosiectau a gyllidwyd gael gafael ar gyllid ychwanegol (mewn nwyddau neu arian) i ategu'r grantiau LDTCS a ddyfarnwyd

Y budd a gyflwynwyd gan y Cynllun rhwng Mai 2018 a Mehefin 2021 oedd tua £37.3 miliwn, a hynny ar sail pennu gwerth ariannol dim ond wyth o'i ddangosyddion perfformiad allweddol (KPIs) (arbedion nwyon tŷ gwydr, incwm a gynhyrchwyd, swyddi a grëwyd, arbedion cost rhagamcanol, ymwelwyr a ddenwyd, gwastraff a arallgyfeiriwyd o safleoedd tirlenwi, gwastraff a ailgylchwyd a choed brodorol a blannwyd).

Mae'n syfrdanol meddwl y gallai Cymru, y genedl gyntaf yn y byd i ddatgan argyfwng hinsawdd yn 2019, fod yn ddidoledig o'r DU drwy derfynu'r LDTCS tra bod yr Alban,^{vi} Lloegr a Gogledd Iwerddon^{vii} yn parhau i fod yn ymrwymedig i'w fersiynau priodol o'r Cynllun.

Mae prosiectau'r LDTCS yn helpu i adeiladu Cymru wydn, iachach sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang, Cymru o gymunedau cydlynus, fel y dychmygwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.^{viii} Mae'r Cynllun yn cynrychioli ffordd ddiriaethol i Lywodraeth Cymru gymryd camau ymarferol i greu'r Cymru rydym yn gobeithio ei gweld yn y dyfodol.

Mae ethos partneriaeth, traws-sector yr LDTCS yn dwyn cymunedau, y sector cyhoeddus a'r sector preifat ynghyd, gan fynd i'r afael ag anghenion cymunedol drwy atal a chydweithio, a thrwy leihau dyblygu. Mae gwarchod y ffordd hon o weithio a chefnogi cydberthnasau presennol yn hanfodol yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni.^{ix}

Gan ystyried y dadleuon a gyflwynir uchod, hoffem wneud y ceisiadau canlynol:

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Wales Council for Voluntary Action

Ffôn | Tel: 0300 111 0124

Ebost | Email: help@wcva.cymru

www.wcva.cymru

- 1. A allai'r Gweinidog ailystyried ei phenderfyniad i stopio dyfarnu grantiau newydd o dan yr LDTCS?**
- 2. A allai'r Gweinidog gyhoeddi'r asesiad effaith a gynhaliwyd fel rhan o'r broses benderfynu i stopio dyfarnu grantiau newydd o dan yr LDTCS?**
- 3. A allai'r Gweinidog gyhoeddi'r asesiadau effaith a lywiodd ei phenderfyniad i barhau i gyllido meysydd gweithgarwch tebyg yn hytrach na'r LDTCS?**

Edrychwn ymlaen at eich ymateb ac at weithio gyda chi a'ch swyddogion i fynd i'r afael â'r mater hwn.

Rydym hefyd wedi cyflwyno copi o'r llythyr hwn i'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol, y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol a'r Prif Chwip ac i Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru.

Cofion cynnes,

Ruth Marks

Prif Weithredwr

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

ⁱ Mae enghreifftiau'n cynnwys: [Cyngor Cymuned Gresffordd: Adfer Cynefin Llyn Gresffordd](#), sy'n gwella bioamrywiaeth, yn gwella manau gwyrdd ac yn adfer cynefinoedd naturiol; [Cyswllt Celf: Anturiaethau mewn Natur](#), sy'n gwarchod bioamrywiaeth leol ac yn cynyddu dealltwriaeth y cyhoedd o effeithiau llygredd, newid yn yr hinsawdd, rhywogaethau a cholli cynefinoedd; [Tir Gwyllt](#), sy'n gwella manau gwyrdd a chynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt, yn cynnig cyfleoedd gwirfoddoli ar thema bywyd gwyllt, ac yn cynnal digwyddiadau cymunedol, diwrnodau hyfforddi a gweithgareddau; [Gweithredu Hinsawdd Caerffili: Coedwig Fach Caerffili](#), sy'n cefnogi cymunedau i greu coetiroedd newydd ac yn gwella bioamrywiaeth; ac [Owrtyn Gŵyr: Prosiect Bywyd Gwyllt Owrtyn](#), sy'n hybu bioamrywiaeth ac yn cynnig cyfleoedd gwirfoddoli bywyd gwyllt.

ⁱⁱ Mae enghreifftiau'n cynnwys: [Pantri Cymru San Silyn – Bae Colwyn](#), sy'n lleihau gwastraff bwyd, yn rhoi terfyn ar ddibyniaeth ar fwyd ac yn mynd i'r afael â thlodi bwyd; a [Foothold Cymru: Yn Gall gyda Gwastraff](#), sy'n lleihau gwastraff bwyd ac yn cynnal canolfan fwyd a arweinir gan y gymuned gyda gardd gymunedol.

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Wales Council for Voluntary Action

Ffôn | Tel: 0300 111 0124

Ebost | Email: help@wcva.cymru

www.wcva.cymru

-
- ⁱⁱⁱ Mae enghreifftiau'n cynnwys: [Foothold Cymru: Hyb Diwastraff](#), sy'n lleihau gwastraff ac sy'n canolbwyntio ar ailgylchu, aildefnyddio ac atgyweirio; [Caffi Trwsio Cymru](#), sy'n brosiect o bwys cenedlaethol; [Asiantaeth Cyflogaeth â Chymorth Elite: Gwasarn Anifeiliaid Eco](#), sy'n hyrwyddo ailgylchu a lleihau gwastraff ac arferion busnes cynaliadwy; a [Smile Plastics: Ocean Plastics to Fantastic](#), sy'n lleihau gwastraff y cefnforoedd trwy ailgylchu.
- ^{iv} Mae enghreifftiau'n cynnwys: [Rebecca Evans AS, y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd, yn ymweld â Phafiliwn Grange](#), Hydref 2019; [datganiad i'r wasg Llywodraeth Cymru am Rd3 o'r LDTCS](#), Ionawr 2020; [Rebecca Evans AS, y Gweinidog dros Gyllid a Llywodraeth Leol, yn ymweld â Pharc a Gerddi'r Esgob](#), Gorffennaf 2021; [Julie James AS, y Gweinidog dros Newid yn yr Hinsawdd, mewn datganiad ysgrifenedig ar yr adolygiad o'r LDTCS](#), Mawrth 2022; a [Julie James AS, y Gweinidog dros Newid yn yr Hinsawdd, mewn blaengynllun ar gyfer adroddiad blynyddol LDTCS 2022/23](#), Tachwedd 2023.
- ^v [Adolygiad Annibynnol o Gynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi](#), Llywodraeth Cymru, Mai 2022.
- ^{vi} [Scottish Landfill Communities Fund](#), Scottish Environment Protection Agency.
- ^{vii} [Landfill Communities Fund](#), ENTRUST.
- ^{viii} [Adroddiad blynyddol 2022/23 Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi](#), WCVA, Tachwedd 2023.
- ^{ix} Mae astudiaethau achos o adroddiad blynyddol LDTCS 2022/23 yn cynnwys: [Ymddiriedolaeth Môr Cymru](#), sydd wedi casglu data gwyddonol pwysig am fywyd gwyllt morol Arfordir Penfro, tra'n darparu cyfleoedd gwirfoddoli gwerthfawr; [Gweithredu yng Nghaerau a Threlái \(ACE\)](#), sydd wedi sefydlu 'llyfrgell o bethau' lle gall y gymuned leol fenthyg eitemau cartref a hamdden, sy'n helpu pobl i arbed arian a diogelu'r amgylchedd; [Menter Môn](#), prosiectau sy'n gwarchod ac yn codi ymwybyddiaeth o rywogaethau brodorol ar Ynys Môn, megis llygod dŵr; [Buglife Cymru](#), sydd wedi adfer a gwarchod pedwar safle yng Nghasnewydd, er budd peillwyr a'r cyhoedd; [Bwyd Bendigedig Port](#), sydd wedi trawsnewid man gwyrdd yn ardd addysgiadol lle gall plant a'r gymuned ehangach ddysgu am dyfu bwyd cynaliadwy, bioamrywiaeth ac aildefnyddio gwastraff; a [Chwarae Maesyfed](#), sydd wedi ehangu ei hadeilad cymunedol, gan ei wneud yn fwy cynaliadwy, ynni effeithlon ac yn fwy addas i ddiwallu anghenion y gymuned leol.